

UNIVERSI+
**UNA UNIVERSITAT
MÉS DIVERSA**

Programa d'extensió universitària
per a persones amb discapacitat
intel·lectual

UMANRESA
UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

AMPANS

 Fundació Antigues
Caixes Catalanes

BBVA **CX**

L'UniversiMés és un programa d'extensió universitària per a persones amb discapacitat intel·lectual l'objectiu del qual és el creixement personal dels participants i la possibilitat de viure activament l'experiència d'estudiar a la universitat.

Es planteja, també, com una activitat transformadora de la pròpia universitat, en el sentit de fer més diversa i integradora la seva comunitat.

A diferència d'altres programes universitaris per a persones amb discapacitat, l'UniversiMés no té per objectiu la millora de l'ocupabilitat dels participants, ni en temes de titulació ni tampoc de qualificació.

Una iniciativa pionera

El programa és pioner a l'Estat Espanyol perquè es tracta fonamentalment de proporcionar una experiència vital i formativa positiva de la universitat a les persones amb discapacitat intel·lectual, sense tenir en compte el requisit d'uns estudis formals previs. No tenim coneixement de cap altra iniciativa de formació universitària adreçada a persones amb discapacitat intel·lectual orientada a ampliar els seus coneixements culturals i socials, a fomentar el gust i la motivació per una formació continuada al llarg de la vida i a aprendre estratègies que els converteixin en ciutadans amb capacitat reflexiva i esperit crític aprenent en diferents disciplines de continguts actuals com és l'economia, la societat i la cultura en general.

Altres universitats a Espanya, com ara la Universidad Autónoma de Madrid o la Universidad Pontificia de Comilla, impulsen programes universitaris de formació per al treball de caire instrumental, orientats a temes funcionals amb l'objectiu de capacitar per a la inserció laboral.

UniversiMés innova en el món universitari buscant normalitzar-hi la presència de persones amb discapacitat intel·lectual tot facilitant-los l'accés a un programa no convencional fora de l'educació formal. La seva integració a la vida universitària implica el conjunt de la comunitat educativa en un esforç per avançar cap a la seva plena inclusió en els entorns comunitaris.

UniversiMés és un programa d'extensió universitària per a persones amb discapacitat intel·lectual. El seu objectiu és el creixement personal dels participants i la possibilitat de viure activament l'experiència d'estudiar a la universitat.

UniversiMés també té plantejats objectius en relació a la universitat en termes d'obertura i normalització, ja que permet:

- Incorporar a la dinàmica universitària persones amb capacitats diferents, però que comparteixen amb la resta de comunitat universitària l'interès per saber, per comprendre el món que els envolta, per reflexionar sobre el que passa de manera crítica i fonamentada.
- Apropar la universitat a la societat i a la diversitat de persones que l'integren, fent-la còmplice d'un procés de canvi cap a una societat més acollidora i inclusiva.
- Dotar els docents de la universitat de nous recursos metodològics per afrontar el repte d'ensenyar a alumnes amb capacitats diferents.
- Donar als alumnes de la universitat competències per aprendre a tractar a persones diferents, amb qui més endavant poden coincidir en entorns de treball o entorns socials.
- Sumar coneixements d'entitats de l'àmbit social a l'expertesa de la universitat.

*UniversiMés pretén
obrir i normalitzar la
discapacitat
intel·lectual a la
universitat.*

D'altra banda, en relació al col·lectiu de persones amb discapacitat intel·lectual, es planteja:

- Oferir-los noves oportunitats vitals enriquidores.
- Permetre'ls l'accés a la comunitat universitària.
- Accedir a continguts i activitats de caire formatiu que els permetin eixamplar el ventall d'interessos socials i culturals i que els dotin d'eines i recursos per gaudir-ne plenament.
- Incrementar les seves relacions socials, més enllà dels àmbits laborals, familiars o d'oci.
- Incrementar els seus coneixements i habilitats socials i l'esperit crític i reflexiu.

CONTINGUTS DEL PROGRAMA

L'UniversiMés consta d'un itinerari formatiu de dos cursos de tres mòduls cada un.

Temporalització

La distribució del mòduls al llarg del curs es fa de la manera següent:

- Mòdul 1: d'octubre a desembre
- Mòdul 2: de gener a Setmana Santa
- Mòdul 3: de Setmana Santa a juny

Les classes es fan quinzenalment, al llarg de tot el curs.

Cada classe té una durada de 3 hores, de 17h a 20h, amb un descans de mitja hora, al mig.

Continguts

Primer curs

Mòdul 1. Primer curs: Comprendre el món d'avui

Pensat per apropar l'alumnat a la seva realitat propera i llunyana amb un ull crític. Es treballen aspectes com: conèixer la ciutat i el país, què passa al món. Com tot el que succeeix és recollit pels mitjans de comunicació.

Mòdul 2. Primer curs: Economia I

El seu objectiu és ajudar a fer entendre el funcionament de l'economia quotidiana (ingressos i despeses), de l'estalvi (personal, bancari, familiar, energètic). Per altra banda també es parla de les hipoteques i de la planificació a l'hora d'anar a comprar.

*L'aprenentatge
significatiu i vivencial
és un dels elements
centrals de la
metodologia formativa.*

Mòdul 3. Primer curs: Art i cultura

Pretén canviar la mirada cap al fet cultural i artístic, reflexionant sobre què és la cultura, quin és el seu origen, per què i com la cultura impregna les nostres vides i com ens pot aportar més felicitat i benestar.

Segon curs

Mòdul 1. Segon curs: Introducció a l'art estètic

A partir d'una visió multidisciplinària i a través de la pintura, la música, el cinema, la dansa o la fotografia, l'alumne s'introdueix en les diferents manifestacions artístiques creades els darrers temps per tal d'entendre quina visió aporten al món i què podem conèixer a través d'elles.

Mòdul 2. Segon curs: Economia II

Posa a l'abast dels alumnes la identificació dels diferents operadors en el món del dret, així com l'adquisició de diverses habilitats comunicatives relacionades amb la presentació i defensa d'una idea o projecte. També es desgranen els principals conceptes del màrqueting, de la retribució dels treballadors així com les quantitats que se li detreuen en concepte de IRPF i IVA. I per últim, es donen a conèixer el funcionament dels mercats de valors.

Mòdul 3. Segon curs: entendre la discapacitat

Entrar en el coneixement de la discapacitat intel·lectual, així com també altres discapacitats per tal d'ajudar l'alumnat a entendre's i gestionar-se millor.

Economia, art, cultura general, actualitat política i social o el món de la discapacitat són alguns dels continguts dels mòduls de l'UniversiMés.

Sessions de suport a l'aprenentatge

Cada mes es programa una sessió de suport a l'aprenentatge al grup d'alumnes. En aquestes sessions es treballen dinàmiques grupals, sessions individuals, i també el suport a la inclusió a la universitat.

Selecció dels alumnes

El perfil d'alumne al qual s'adreça el programa i en base al qual s'han descrit els criteris per a la seva selecció són els següents:

- Nivell funcional de lectoescriptura i càlcul assolits
- Comprensió i expressió verbal
- Grau de discapacitat reconegut inferior al 65%
- Derivació a través d'una entitat referent d'atenció a persones amb discapacitat
- No patir malaltia mental ni trastorn de conducta
- Estar actiu laboralment.

El procés de selecció segueix les fases següents:

1. Preinscripció a través del centre universitari. Pot ser online o físicament. Quan sigui possible, anirà bé comptar amb una derivació prèvia per part d'una entitat referent d'atenció a persones amb discapacitat.
2. Entrevista individual amb cada un dels candidats, durant la qual:
 - a. Es passa un qüestionari de motivació per a la formació (veure annex)
 - b. Es manté una conversa sobre expectatives, disponibilitats i interessos.

Metodologia

L'organització de les activitats formatives i la docència va a càrrec de docents universitaris assessorats per un equip coordinador psicopedagògic que els fa suport en l'adaptació de la metodologia i els continguts a les característiques dels participants. L'aprenentatge significatiu i vivencial n'és un dels elements centrals.

Els continguts de cada mòdul es treballen a partir de sessions presencials a la universitat amb visites o activitats externes. També s'inclouen visites de tercers a l'aula.

S'adapten els continguts per facilitar la comprensió cognitiva, adoptant els criteris del disseny universal de l'aprenentatge i adaptant si cal el material a lectura fàcil. Els alumnes reben material i documentació de suport a cada activitat formativa.

*Els continguts
formatius s'adapten
per facilitar la
comprensió cognitiva
dels participants a
partir dels criteris del
disseny universal de
l'aprenentatge.*

Projecte de voluntariat a la universitat: companys de suport

El projecte de companys de suport es pot incloure o no dins del programa en funció del perfil dels alumnes i la idiosincràsia de la universitat. S'articula com un seguit d'activitats programades per facilitar la inclusió dels nous alumnes (els de 1r curs) a la vida universitària entorn a un grup d'alumnes experts de la pròpia universitat.

Es planteja como un programa de voluntariat al qual poden accedir aquells alumnes que vulguin exercir el rol de company de suport. Es forma aquest equip de voluntaris i se l'implica en el procés d'incorporar a la dinàmica universitària als alumnes de l'UniversiMés. Aquestes tasques mentoratge afavoreixen un major impacte del programa entre la comunitat universitària.

Companys de suport és un programa de mentoratge pensat per facilitar la inclusió dels alumnes a la universitat.

Les participació es concreta en :

- Conèixer-se uns als altres.
- Mostrar i explicar els diferents espais de la universitat.
- Dur a terme activitats d'uns i altres dins l'aula d'integració.
- Fer suport en moments determinats.

Algunes de les qüestions a tenir en compte en la creació d'aquest grup de suport són.

- Preveure moments de trobada formal, planificats orientats al treball conjunt sobre continguts d'interès mutu.
- Oferir formació bàsica als estudiants mentors en matèria de discapacitat intel·lectual.
- Afavorir altres espais informals de relació (fent coincidir les pauses entre classes a la mateixa hora perquè puguin coincidir a la cafeteria, ubicant-los en els mateixos espais per tal que puguin coincidir en els passadissos, etc.).

GESTIÓ DEL PROGRAMA

Recursos humans destinats al programa

El programa compta amb diferents recursos humans que assumeixen diferents funcions:

Coordinació del programa

El programa compta amb una doble coordinació integrada per un professional de la universitat i un altre de l'entitat social de referència per a la discapacitat. Assumeix les funcions i tasques següents:

- Definició del programa i desenvolupament
- Definició dels continguts i de l'estructura del curs
- Planificació de la metodologia
- Planificació de cada mòdul
- Selecció dels docents: criteris i procés
- Selecció d'alumnes
- Reunions amb els docents abans, durant i després del mòdul, per preparar les sessions, orientar, adaptar els continguts i la metodologia, planificar accions de suport
- Planificar i desenvolupar el programa paral·lel de companys/es de suport
 - Selecció de voluntaris/àries (alumnes del Grau de Logopèdia)
 - Planificació d'accions
 - Desenvolupament
 - Avaluació
- Coordinació amb departament de comunicació per accions de difusió
- Seguiment del curs:
 - Tutories de suport individual
 - Tutories grupals
- Presentació del programa a premis / reconeixement
- Disseny acte final curs d'entrega dels diplomes
- Avaluació del procés
- Avaluació dels indicadors de resultat
- Compartir l'experiència amb altres entitats

El programa compta amb una doble coordinació integrada per un professional de la universitat i un altre de l'entitat social de referència per a la discapacitat.

Professorat

El professorat del programa està integrat per docents universitaris.

La seva selecció es fa a través d'una entrevista individual a càrrec de l'equip coordinador, en la qual es valora:

- Valoració formació i experiència laboral.
- Coneixement de la discapacitat intel·lectual
- Motivació per participar en el programa
- Expectatives, disponibilitat i interessos

El professorat rep suport de la coordinació del programa en matèria d'adaptació dels materials a la lectura fàcil i de Disseny Universal de la Instrucció.

Beques

Tots els alumnes reben una beca per l'import total de la matrícula del curs amb la voluntat que la qüestió econòmica no sigui un impediment per accedir al programa.

Comunicació

L'UniversiMés té vocació clarament transformadora, tant de les persones que hi participen directament (alumnat, professorat i voluntaris mentors) com del seu entorn (ja sigui la comunitat universitària o el conjunt de la societat). Així doncs, les accions de comunicació tenen una rellevància especial i explicar els èxits del programa i, sobretot, la seva capacitat de rèplica en altres contextos.

La comunicació del programa ha utilitzat diferents estratègies amb l'objectiu principal de donar visibilitat a l'experiència:

- Esdeveniments vinculats a l'activitat acadèmica
 - Acte de lliurament de beques (a l'inici de curs)
 - Acte de graduació (a final de curs)
- Difusió de notícies als mitjans de comunicació coincidint amb moments senyalats de la dinàmica acadèmica (inici del curs, visites, masterclass amb ponents de relleu públic).

*La comunicació és
essencial en un
programa que té una
vocació clarament
transformadora de
l'entorn.*

- Blog del programa, on els alumnes escriuen regularment per explicar els aprenentatges i vivències lligats a la seva participació al programa.

Avaluació

L'avaluació té en compte dos grans àmbits:

- L'alumnat i la seva participació i aprofitament del programa.
- El propi programa i el seu impacte en l'entorn i la seva capacitat per ser replicat.

Avaluació de l'alumnat

Durant el curs, es fa seguiment individualitzat a cada alumne en termes de:

- Participació activa
- Absentisme
- Motivació
- Aprofitament de les sessions.

Al final del curs, es realitza una avaluació qualitativa i una entrevista personal per part de la coordinació amb l'objectiu de valorar l'impacte del programa en cada persona. D'aquesta avaluació, se'n deriven orientacions per ajudar a la persona a emprendre noves formes de formació més enllà del programa, sobretot en els alumnes que finalitzen el 2n curs.

Avaluació del programa

L'avaluació general del programa s'adreça a mesurar el seu impacte sobre els dos grans objectius del programa:

1. Millorar la qualitat de vida de les persones amb discapacitat, en àmbits com ara el desenvolupament personal, la inclusió social i l'autodeterminació, a partir de la seva participació en un programa de desenvolupament personal.
2. Normalitzar la presència de persones amb discapacitat intel·lectual a la universitat i fer aquest entorn acadèmic més permeable a la diversitat de la societat.

El programa avalua tant l'aprofitament per part de l'alumnat com el seu impacte en l'entorn i la capacitat de ser replicat.

Indicadors d'avaluació

Indicadors d'impacte sobre les persones beneficiàries directes (alumnes de l'UniversiMés)

Aspecte a avaluar	indicadors	Font d' informació
Resultats en qualitat de vida	Indicadors de qualitat de vida globals	Escala Gencat
Resultats específics en els àmbits de: <ul style="list-style-type: none"> • desenvolupament personal • inclusió social • autodeterminació 	Indicadors de qualitat de vida	Escala Gencat
Índex d'abandonament del programa	Nombre d'abandonaments programa	Registre
Percentatge d'assistència	% assistència	Registre assistència
Resultats pel que fa a la motivació per a la formació	% motivació per a la formació	Adaptació de l'Escala de Motivació Collins
Resultats en la percepció i vinculació amb l' entorn universitari	Nombre d'actes universitaris en els quals han participat	Entrevista individual i grupal
	Nombre de serveis de la universitat dels quals han fet ús	Entrevista individual i grupal Registre
	Nombre de trobades formals i informals amb altres alumnes	Entrevista individual i grupal registre
	Percepció de vinculació	Entrevista personal Entrevista grupal
Resultats en la satisfacció personal	Indicadors de satisfacció	Entrevista personal
Percentatge d'alumnes que volen continuar una nova edició	Percentatge	Qüestionari

Indicadors d'impacte en l'organització

Aspecte a avaluar	indicadors	Font
Innovació i aprenentatge metodològic professional	Nombre de documents elaborats Nombre de sessions formatives	Registre documental
Nous equips multidisciplinaris	Nombre de reunions i composició dels equips de treball	Registre
Percepció del programa entre la comunitat universitària	Percepció subjectiva	Enquesta de percepció a professionals
Nombre de voluntaris del programa company de suport	% assistència	Registre
Satisfacció dels voluntaris del programa company de suport	Resultats de l'entrevista	Entrevista personal
Satisfacció personal dels docents del programa	Resultats de l'entrevista	Entrevista personal
Millora de les competències professionals per a la formació i tracte persones amb discapacitat intel·lectual	Resultats de l'entrevista	Entrevista personal
Canvi en la percepció del servei	Resultats de l'entrevista	Entrevista personal
Implicació en el programa	Resultats de l'entrevista	Entrevista

Indicadors d'impacte en l'entorn

Aspecte a avaluar	indicadors	Font
Repercussió i visibilitat del programa	Nombre d'aparicions publicades	Recull de publicacions
Percepció del programa	Coneixement del programa per part de l'entorn social	Qüestionari específic
Satisfacció de la família en relació al programa	Índex de satisfacció	Enquesta de satisfacció
Universitats interessades en el programa	Nombre d'universitats	Registre

Aspecte a avaluar	indicadors	Font
Altres entitats interessades en el programa	Nombre	Registre
Entitats publico-privades que fan suport al programa	Nombre Percentatge de finançament	Registre Pressupost

Indicadors d'avaluació de les activitats del programa

Alumnes	Nombre de persones entrevistades interessades
	Nombre de persones seleccionades
	Nombre de persones que finalitzen el programa
Professionals	Nombre de professionals entrevistats
	Nombre de docents implicats
	Nombre de professionals implicats
	Nombre de reunions de coordinació
Activitat	Nombre de continguts desenvolupats
	Nombre d'hores lectives
	Nombre d'activitats extraordinàries
Activitat company de suport	Nombre de persones voluntàries
	Nombre d'activitats formatives
	Nombre de sessions programades amb els alumnes de l'UniversiMés
	Nombre de trobades formals i informals

BONES PRÀCTIQUES

Les claus de l'èxit del programa

L'avaluació de les dues primeres edicions del programa ha permès detectar alguns factors claus per al seu èxit.

En relació als participants:

- La motivació dels participants per la formació com a mitjà de desenvolupament personal.
- Gaudir d'una situació laboral estable que els permeti concentrar-se i donar valor a l'oportunitat de rebre formació per al seu desenvolupament personal.

En relació al professorat:

- La seva motivació per afrontar el repte d'adreçar-se a un col·lectiu amb capacitats diferents de les que habitualment té el seu alumnat.

En relació als continguts i la metodologia:

- Les accions de suport metodològic per a l'adaptació cognitiva.

En relació a l'organització i la gestió:

- Compromís de la universitat per integrar el programa dins de la seva activitat quotidiana i normalitzada.
- Les beques han permès eliminar la barrera econòmica d'accés al programa. Aquesta limitació pot venir donada tant per la manca de diners dels participants i/o les seves famílies per dedicar-los a la formació com a la seva poca predisposició a invertir els seus recursos en un programa d'aquestes característiques.

*Gaudir d'una situació
laboral estable
afavoreix l'assoliment
dels objectius del
programa per part dels
participants.*

Condicions per a la replicabilitat del programa

Les condicions clau que han de permetre replicar el programa en altres contextos són les següents:

- Comptar amb un equip coordinador, integrat per professionals de la universitat i experts en l'àmbit socioeducatiu especialitzat (com ara Ampans), que s'han responsabilitzat de l'organització i del seguiment. La coproducció entre professionals d'ambdues entitats ha suposat un repte que ha donat uns resultats excel·lents. L'expertesa dels professionals de cada àmbit han aconseguit sumar per un objectiu comú.
- Comptar amb la implicació de la universitat i, en especial, d'alguns departaments clau com el de comunicació.
- Comptar amb docents motivats pel programa i amb capacitat d'adaptació i flexibilitat.

Docents motivats i amb capacitat d'adaptació i flexibilitat és una de les claus de l'èxit del programa.

Propostes de futur

Després de completar la implantació del programa, es plantegen alguns reptes que tenen a veure amb la voluntat d'ampliar l'impacte del programa, tant en termes quantitativus com qualitativus.

- Captació de nous alumnes. Orientar la campanya de comunicació a difondre el programa amb una finalitat de vèncer la por a afrontar el repte d'anar a la universitat per part de les persones amb discapacitat intel·lectual.
- Avançar cap a una definició d'un model de programa universitari que pugui ser replicable en altres universitats/ territoris.
- Compartir l'experiència amb altres entitats / universitats.
- Col·laborar amb la Universitat de València en l'adaptació i validació d'una eina metodològica que permeti mesurar la motivació per la formació, en persones amb discapacitat intel·lectual adultes.
- Avançar en el procés d'avaluació del programa, en col·laboració amb la direcció de Recerca i Innovació de la universitat per mesurar l'impacte del programa en els diferents grups d'interès i en la societat.
- Plantejar un model de finançament semblant a les aules d'extensió universitària de la gent gran, que pugui comptar amb reconeixement i finançament públic.

UniversiMés és un programa dissenyat i impulsat per:

- Fundació Universitària del Bages – Campus Manresa de la UVic-UCC
- Fundació Ampans
- BBVA CX
- Fundació Antigues Caixes Catalanes

Manresa, maig de 2018